

Străjerul

George Coșbuc

Ce blizguie zăpada pe câmpi! Întregul cer
Azi poartă iar cămașă cu tivituri de fier,
E tot o pânză albă prin tot întinsul zării,
Cu dungi de neguri, negre ca dorul răzbunării;
Din osturi bate crivăț, și plaiul alb al țării
Greu scapără de ger.

În pas grăbit, Amurgul adună-n braț de vrajă
Mari umbre cari s-alături și țin cu noaptea strajă
Pământului; azi umbre așa de multe sânt!
E tot un iad din ceruri jos până pe pământ,
Înghețul pe sub streșini dă sloi, pe câmp dă vânt
Și flori pune pe glajă.

E iarnă, cum e dânsa mai aspră-n firea ei,
Iar negrul întunerec purtat de norii grei
Stă mort, precum pe leșuri stă-n basme un balaur
A cărui limbi de gingine se bat mugind, ca taur
În lanț, și cruntul muget e viscolul din faur,
E moartea, dragii mei.

Oh, vai de cei ce noaptea stau străji, lăsând să cearnă
Pe ei văzduhul negru un larg troian de iarnă
Cu ger, până ce semne de viață nu mai dau!
Dar vai de oameni mizeri, cari rupți de foame stau
Și zac pe fața casei în frig, când bieții n-au
Nici țol măcar s-aștearnă!

Și vezi nămeții colo, la margine de sat?
Ce slab e coperișul și câte de-ngropat
Sub iarnă, ca un suflet sub patimile vieții;
Hârtii în loc de geamuri și fără mal pereții,
Bordei urnit cu totul sub vârsta bătrâneții,
Scârbos ca un păcat

Pe prag acolo moartea sta zi de zi la pândă,
La uși acolo grija stă goală și flămândă,
Prin astfel de bordeie curg lacrimile crunt!
Sunt doi: un fiu și-o mamă; ea slabă, el mărunț
Sunt doi acei ce suferă al iernilor înfrunt
Și-a morții lor osândă.

Ce trist e prin odaie! Când domnii vin și iau

Tot, tot ce ai, sunt dânșii cari pun pe om la greu,
Când dânșii nu-ți dau chinuri, tu singur doară dai-ți
În fundul casei doarme, din vremuri vechi, un lait
Bătrân și rupt, pe vatră dă licur un opaiț
Din ultimul oleu.

Și masă nu-i, căci masă au numai când e soare;
Prânzesc pe cornul vetrei, ci-n zi de sărbătoare
Când au și pot ca alții să ție zile mari,
Atunci iau ușa tinzii și-o pun pe patru pari
De fag, cari stau în fața odăii lor și cari
Țin masa pe picioare.

Trei scânduri, cari au capăt pe vatră așezat
Și merg până pe laiță, fac slujba unui pat
Mai gol și mai nemernic ca tot ce-i prin odaie;
Și ghem făcut, pe dungă de scândură ce-l taie,
Trist zgribură, sub coaste-i având câteva paie,
Copilul înghețat.

De calzi genunchi aproape lipiți stau obrăjorii;
Ca paiele mai palid, mai rar având fiorii,
Pe-ncet el ațipește și-adoarme tremurând;
Oh, mă-sa nu-i dă pâine și-l culcă tot flămând!
E mult de când e dusă, ea nu vine curând
Și vai, departe-s zorii!

S-a dus de mult! Sărmana, din fapt de-amurg s-a dus,
Aleargă cât e satul spre vale și spre sus;
Ea cere lucru, cere și roagă să muncească,
Nu-i trebuie pomană și nu vrea să cerșească,
Nu! Când te-ai pus să cauți vreo milă omenească
Ești bun sub piatră pus!

Și nimeni nu-i dă lucru, flămândă ea rămâne;
Dar cum să-ntoarne biata la fiu fără de pâine?
Grozav trebuie că-i simțul din piept de mamă, când
Se târâie copilul de slab și de flămând,
Și n-ai ce-i da! Nu cugeți c-atunci tu ești în rând
Cu cel din urmă câine?

Ea trece pragul, tristă ca om fără noroc,
Așează două sfărmuri de pâine la un loc,
La pat apoi grăbește și caută trist în fața
Copilului; el doarme, dar rece-i tot ca gheața
Și parcă-n pieptu-i lănced de mult s-a stins viața
E pal ca fiert la foc.

Sub cap având o mână, și rupt un ochi de glugă
Pe glezne, mititelul, cu șopot el îndrugă
Prin somn un șir de vorbe lipsite de-nțeles;
Din ochii pali ai mamei ca bobul picuri ies,
Se scurg p-obrazul care se mișcă-ncet și des
Sub vii suflări de rugă.

Zdrobită de necazuri stă multă vreme-n plâns;
Așa-i de frig în casă ș-opaițul s-a stins.
Ea vrea s-ațâțe măcar trei zări, vrea foc să vadă
Un foc din trei surcele culese de pe stradă,
Dar ele-s tari ca fierul și-s pline de zăpadă
Și tari precum le-a strâns!

Și-n vreme ce stă beată de lungă ei suflare,
Deștept copilul geme și oblu-n sus tresare
Cu țipăt, având ochii mai serbezi ca de mort,
Se zbate, ca pe țârmur un pește, parcă-l port
Furtuni, din poala hainei nebun destramă tort
Și țipă tot mai tare.

În urmă se răstoarnă pe pat, fără de vrere;
Mai mult, mai mult răsuflu-i scărește din putere,
Stă mort întreg; și ochii pe pod i-a ținut
Un doctor! Biata mamă de tremur a-nnegrit;
Să plece? Dar desculță prin ger: E de pierit!
Ori el, ori dânsa piere!

Piciorul ei de sânge pe drumul grunzuros
Și viscolul izbește cu șuier viforos
În față-i fulgi; cu pieptul mai gol de jumătate,
E crunt de frig obrazul și pulpele-s crăpate,
Ea tremura ca frunza, căci frigul o străbate
Prin carne până-n os.

În turn ciocanul geme de zece ori în clopot;
S-a stins de mult pe stradă chiar cel mai palid șopot
Al buzelor, căci nimeni nu stă pe-aceste vremi
În vânt și ger, când trupul ți-l scuturi și ți-l gemi
Tot pas de pas, când însuți de tine tu te temi
Ca fiarele de tropot.

Nici flăcări, nici potopul, nici mii de limbi infame
Nu pot să pună stavile pornirii unei mame
Când vrea să moară-n locul copilului! Sunt legi,
Sunt lanțuri, sunt pumnale ca-n sânghiuri să o închege,
Dar dragostea-i din suflet nici cei mai lupavi regi
Nu pot să i-o destrame!

Oh, nu-i! Atunci o mână de om cu suflet crunt
Se încleștă nod puternic în părul ei cărunt
Și voci de mari sudalme străbat mai greu ca gerul
În pieptul ei; ea țipă, iar el, lovindu-și fierul
De pulpe, o îmbrânțește, căci aspru e străjerul
Și greu al său înfrunt.

Nici flăcări, nici potopul, nici mii de limbi infame
Nu pot să pună stavile pornirii unei mame
Când apără cu viața pe fiu: Nici lumi întregi,
Cu monștrii toți, nici arma cu sângele, nici regi,
Cu lanț din tălpi la creștet, prin fier și aspre legi
Nu pot să i-o destrame.

Nebun s-aruncă dânsa din tot al ei avânt,
Dar lunecă și cade de-a pluta pe pământ.
Au! cum nu cad pe tine, sălbatico, păreții!
Tu mergi să furi; ești prinsă! În numele dreptății
Te cer să vii, femeie, la casa judecății!
Mă vezi tu cine sunt!

Să fur! șoptește dânsa zdrobită de rușine,
Dar astfel umblă furii? Privește-mă mai bine
Și vezi că nu-mi dă gândul prin minte ca să fur!
Și-n laturi ea s-aruncă gemând, dar brațul dur
Al legii nu-i dă liber, și el cu larg înjur
O târâie cu sine.

De ghimpii gheții crunte picioarele-n alerg
Se sfâșie, se taie mai tare și se șterg
De nu rămâne carnea pe os. Ei merg de-a valma,
El blestemă, ea plânge Înceată cu sudalma!
Zdrobește-mă cu pumnii și încruntă-mă cu palma,
Dar lasă-mă să merg!

Dar legea nu cunoaște pe nimeni; e poruncă,
Pe fur în timpul nopții în temnițe îl aruncă,
La chin. Sărmana mamă se zvârcolește în plânsori;
La casa judecății ogrăzile-s prinsori:
Sunt largi ogrăzi; în ele stă mama până-n zori,
În gol, ca pe o luncă.

Și-n ger, cât a fost noaptea, ea fuge prin ogradă,
Nebună fuge, zbiară ș-aleargă prin zăpadă,
Cu ochii roși și umezi, cu pieptul aburit
Și plin de bruma cruntă, ca ielele din mit,
Un gând numai o ține, un gând neisprăvit:
Pe fiu să și-l mai vadă.

Și când în zorii zilei veniră logofeți
Ai legii, să-i deschidă, ca dorul ei drumet,
Așa pășea de grabnic și iute biata roabă
Ce slab e coperișul, ce șubredă cocioabă,
Sub pumni o poți ascunde de mică și de slabă,
De-ascunsă sub nămeți!

Hârtie nu-i pe geamuri, căci a suflat-o vântul;
În casă urlă crivăț pustiu, cum urlă cântul
Sărmanei mame; tristă se pleacă ea spre pat.
E sloi copilul, pielea pe obrazu-i a crăpat,
Tot trupul lui e vânăt, și supt și de-nghețat
E rece ca pământul.

Oh, cât e de sălbatic al iernilor înfrunt!
Cum smulge mama plete din părul ei cărunt
Și blestemă. Vai, Doamne, ferește-o de osândă!
Pe prag acolo moartea stă zi de zi la pândă,
La uși acolo grija stă goală și flămândă,
Prin astfel de bordeie curg lacrimile crunt!